

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Václav Klaus:

Má parlamentní demokracie v ČR budoucnost?

Otázka IVK:

O co jde v německých parlamentních volbách? (Jiří Weigl, Petr Bystron, Miroslav Pavel, Ivo Strejček, Robert Schuster, Václav Vlk st., Aleš Valenta, Luděk Frýbort, Marián Kechlibar, Ota Filip)

Martin Slaný:

Obrovský úspěch populačního vývoje

Tomáš Břicháček:

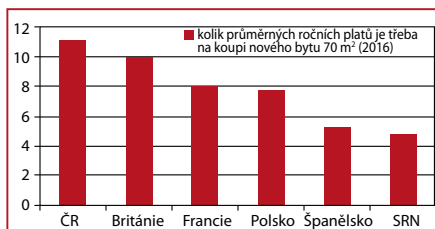
Pokrokáři v talárech

Jindřich Forejt:

Zpráva ze semináře o Marii Terezii

LETNÍ GRAF IVK

Dostupnost bydlení v Evropě

Pramen: Deloitte Property Index, 2017

Institut Václava Klause o.p.s.

Šarecká 29
160 00 Praha 6
e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 17. 8. 2017

Má parlamentní demokracie v ČR budoucnost?*

Václav Klaus

1. Otázka ohledně budoucnosti se mi zdá být poněkud předčasná. Zabýváme se spíše dneškem, ten je varovný. Velmi silně vnímám výrazné oslabení parlamentní demokracie v České republice už v současnosti. Neměli bychom si namlouvat, že dnes máme v naší zemi silnou, autentickou, funkční parlamentní demokracii.

Silně vnímám výrazné oslabení parlamentní demokracie v ČR i EU.

2. *Nominálně* u nás sice parlamentní demokracie existuje, všechny formální instituce jsou k dispozici, ale slabost našich politických stran na straně jedné, nadvláda zcela nedemokratické, nám diktující Evropské unie a řadu let trávající „outsourcing“ moci z vlády a parlamentu do mimoparlamentních struktur vede k tomu, že se *reálně* o parlamentní demokracii u nás (a v Evropě) mluvit nedá, nebo se dá mluvit jen s velkou nadsázkou. Mnoho lidí si to bohužel vůbec neuvědomuje.

3. EU je primárně exekutivní institucí, v níž existuje pouze hra na demokracii. Evropský parlament se skutečnou parlamentní demokracií má jen velmi málo společného. Ne-demokratický (někdy se říká post-demokratický) charakter vládnutí v Evropské unii smysl parlamentní demokracie a prostor pro parlamentní demokracii v České republice zužuje, ne-li zcela vymazává.

4. Politické strany se začínají stále více vtrácet. Je to způsobeno nejen kvalitou v nich se nacházejících politiků. Je to daleko více způsobeno tím, že v minulosti známé velké zájmové a politicky zformované (protože zformovatelné) skupiny obyvatelstva (dělníci, vlastníci půdy atd.) v podstatě zmizely. Tato změna sociální struktury celé západní společnosti vedla k tomu, že tra-

diční zprostředkující struktury (intermediating structures) – politické strany – ztrácejí svůj vliv a zakotvení ve společnosti. Zmizela i velká, existenciální či subsistenční témata. Chudoba v klasickém slova smyslu je už minulostí. Zůstaly proto jen dílčí, parciální zájmy a na jejich základě se profilující zájmové, nátlakové skupiny. Tradiční politické strany jsou však něco jiného.

Proto jsme svědky soudcovské, obrovského vlivu stále se rozšiřujícího neziskového sektoru (tzv. NGOs), zvětšujícího se počtu tzv. nezávislých regulátorů, parcelizace státního rozpočtu do desítek fondů atd.

5. Dnešní typ politického systému, který ještě ze zvyku nazýváme parlamentní demokracií, je ve skutečnosti něčím zcela jiným (všeobecně přijatý název pro něj ještě nemáme). Podstatné je, že znemožňuje vládnutí či jakékoli řízení společnosti.

Před téměř dvěma desetiletími jsem napsal krátkou knížku „*V zemi, kde se již dva roky nevládne*“, teď by se mělo říci, že se nevládne už daleko dále. Podíváme-li se na průběh téměř čtyřletého „vládnutí“ současné koaliční vlády, zůstane nám na mysli jediné to, že se hlavní politické spory vedly o EET a o inkluzi ve školství. To jsou sice netriviální témata, určitě nejsou nevýznamná, ale na nich se ideově založené politické strany nemohou profilovat.

EU je primárně exekutivní institucí, v níž existuje pouze hra na demokracii. Evropský parlament se skutečnou parlamentní demokracií má jen velmi málo společného.

Ekonom ve mně stále vybízí k tomu, abychom se ptali, co z dnešního vývoje je způsobeno vývojem na nabídkové a co na poptávkové straně. V obecném povědomí, i když lidé o tom uvažují v jiné terminologii, převažuje názor, že je chyba *na nabídkové straně* – že politici nic nenabízejí, že jsou politici prázdní a nevykonní, že jim jde jen o krátkodobou maximalizaci jejich příjmů a dalších benefitů atd. Myslím, že je to chybný názor. Daleko větší problém vidím *na poptávkové straně*.

* Diskusní setkání Klubu finančních ředitelů, Richterova vila, Praha, 21. června 2017.

ně – dnes není poptávka po politickém názoru (a už vůbec ne po svobodě, demokracii, volném trhu, minimálním státu atd.). Nepletme si to s tím, že si lidé chtějí „zanadávat“ – to je něco úplně jiného než strukturovaný politický požadavek a strukturovaný politický názor.

Levice dominuje, protože se pravice ztrácí. Není poptávka po pravicových postojích a politikách.

Často se hovoří o tom, že mizí souboj pravice a levice. Ani to není přesné. Levi- ce dominuje, protože se pravice ztrácí. Ale ta se ztrácí hlavně proto, že není poptáv-

ka po pravicových postojích a politikách. Pořád slyším, že má někdo „vztyčit prapor pravice“ na základě předpokladu, že někde na ulici „leží pravicové hlasy“, jen je zdvih- nout. Neleží! Možná, že v 90. letech něco takového bylo, ale teď už tomu tak určitě není.

6. Dalším mimořádně významným – ze- jména u nás – faktorem paralyzujícím demokracii je protikorupční atmosféra v zemi, která u nás vznikala už rétorikou ČSSD v 90. letech, ale mimořádné síly do- sáhla v éře velké protikorupční revoluce v roce 2013. To vede k totálnímu alibismu, nerozhodování a vlastně nevládnutí. Snad ještě více na lokální než celostátní úrovni. Politici v protikorupční atmosféře radši

o ničem nerozhodují. V zemi se proto nevládne.

7. Řada těchto procesů probíhá paralelně v celém západním světě, i když my si k tomu přidáváme řadu českých specifíků. Začalo to hned po listopadu 1989 havlismem a jeho soubojem s politickými stranami (ve pro- spěch tzv. občanské společnosti neboli NGOs), vedlo to přes Zemanovo „jítí vládě po krku“ v druhé polovině 90. let, vyvrcho- lilo to Babišovou „protikorupční revolucí“. Přesto je iluzí očekávat, že se Česká republi- ka může vymanit z obecnějších evropských tendencí a zejména z jejich nesmírného bu- jení v konstruktivní Evropské unie, který je za- ložen zcela mimo či dokonce proti standard- nímu modelu parlamentní demokracie.

OTÁZKA IVK

Německé parlamentní volby – o co v nich ve skutečnosti jde?

Na stránkách newsletteru IVK jsme se průběžně věnovali významným parlamentním a prezidentským volbám v různých zemích. Či- níme tak s předstihem u německých podzimních voleb, přestože je téměř jisté, jak dopadnou. Německé parlamentní volby jsou nám prezentovány jako zásadní střet mezi dvěma rozdílnými alternativami: CDU a SPD. Je tomu skutečně tak? Stojí němečtí voliči před sku- tečnou volbou, nebo půjde jen o potvrzení statu quo? Co mohou tyto volby znamenat pro EU? A co mohou, či nemohou přinést nám?

Jiří Weigl

výkonný ředitel IVK

Letošní německé volby připomínají situa- ci, která musí být starším z nás povědomá – ještě sice není společná kandidátka „ná- rodní fronty“, ale program je fakticky jeden. Pouze ho prezentují různí lidé trochu jinými slovy, ale směr je dán a pochybnosti nejsou připuštěny. Veřejnosti byla nvcena virtuální představa, že zásadní střet voleb se odehrá- vá mezi CDU kancléřky Merkelové a novým lídrem SPD Schulzem, tj. mezi stranami, kte- ré spolu v nerozborné jednotě čtyři před- chozí roky vládly. Jedinou silou, která není součástí „národní fronty“ – AfD, se podařilo v eurem nadopovaném Německu blahoby- tným občanům zošklivit a zatlačit na okraj. Volby tak mohou přinést manifestační po- tvrzení triumfu aktivistického pokrokářství a politické korektnosti, dokonat zabetono- vání politického systému a prohloubit dále krizi německé parlamentní demokracie.

Petr Bystron

předseda bavorské AfD

V Německu žijí už třicet let, ale nepamatují podivnější předvolební období. Německo i celá Evropa stojí na křižovatce dějin, vý-

sledek voleb ovlivní významně osud celé Evropy. V příštích čtyřech letech se bude rozhodovat o osudu eura, o nenávratném předání podstatných částí státní suvereni- ty na EU, o dalším masivním omezování svobod a práv občanů a hlavně o dalším průběhu stěhování národů z Afriky a Blízké- ho východu do Evropy. Německo se už teď potýká s negativními průvodními jevy mi- grantské vlny z roku 2015, jako je zvýšená kriminalita, drasticky zvýšené zatížení sys- tému sociálního zabezpečení a samozřej- mě i s islamistickým terorismem.

Normální by proto bylo, kdyby zuřil před- volební boj na ostří nože. Současná kon- stelace na politické scéně vypadá tak, že v klíčových otázkách jsou si všechny strany establishmentu zajedno, pouze AfD zastá- vá opačné názory. Dělicí čára tedy probíhá mezi stranami establishmentu na jedné straně a AfD na straně druhé. Logicky by se tudíž v médiích měly diskutovat argumenty pro a proti koncepci obou protichůdných proudů. Nic takového se ovšem neděje.

AfD jako by neexistovala. Média nevysílají nic o jejích programových bodech. Zpravo- dajství o AfD se téměř výlučně točí kolem (pokud možno negativních) personálií. Vedle toho je obyvatelstvu prezentována zcela uměle vytvořená inscenace souboje mezi Martinem Schulzem a Angelou Merkelovou. Reálně se tento souboj ale vůbec nekoná, protože vypchlý bruselský aparátčík Schulz nemá ani špetku naděje volby vyhrát.

Ve své trapné snaze vyhnout se ožeha- vým tématům imigrace, terorismu a kri-

minality, kteréžto ale fakticky jsou těmi, které hýbou společností, se strany esta- blishmentu snaží upoutat pozornost voli- čů různými nesmyslnými tématy a návrhy, které ovšem zákonitě nikoho ze židle ne- zvedají.

A tak se němečtí voliči doklopýtají k vo- lebním urnám a zvolí si na další čtyři roky Angelu Merkelovou. Ta si pak bude moct vybrat mezi SPD, FDP a Zelenými, kterou z těchto tří se nabízejících zlikviduje tím, že ji vezme do vlády. Pro voliče bude výsledek zcela lhostejný, protože všechny tyto stra- ny se v podstatných otázkách dnešní doby nijak neliší. I proto spolu tvoří v zemských parlamentech koalice v libovolných kom- binacích. V opozici budou určitě komunisté a AfD. Otázkou je, jak silná tato opozice bude.

Miroslav Pavel

vydavatel
Literárních novin

Zní to asi trochu kostrbatě, ale nazývám si sám pro sebe současnou situaci rekon- figurací světa. Váha a pozice hlavních hrá- čů – USA, Číny a Ruska – jako vedoucích jaderných mocností (ale nejen jich) se znovu oceňuje a nově nastavuje. Až po- tud je to asi zřejmé a spory se povedou spíše o detailech. Problém může nastat, že tato rekonfigurace zasahuje nejenom ty největší. A obzvláště je to patrné u Ně- mecka, což má nesporně vliv i na blízcí se

volby do Bundestagu. Německo po druhé světové válce a jejím tragickým dopadu našlo poměrně rychle cestu, jak škody eliminovat. Především hospodářským růstem, provázeným růstem životní úrovně. A v politické oblasti zvláštní směsicí pokání a velkorysosti k těm spoluobčanům, kteří sice tolerovali, případně spolupracovali s fašistickým režimem, ale neměli přímo krev na rukou. A doprovázela to tzv. atlantická orientace na USA, které ovšem do dnešního dne zůstávají okupační mocností.

Tak fungovala německá politika až téměř do dnešních dní. Odměnou byla rostoucí ekonomická síla, obchod všemi směry, zajímavá životní úroveň, včetně nízkých nákladů na zbrojení. Mění se svět – viz výše – ale této idylce udělal rázný konec. Politická elita Německa zatím stále hledá nové jistoty. Wolfgang Schäuble, dlouholetý ministr financí a šedá eminence CDU, to ovšem nedávno v názorovém článku v deníku Die Welt řekl velmi jednoduše: Multipolární svět vyžaduje multilaterální odpovědi.

Je velmi pravděpodobné, že volby opět vyhraje Angela Merkelová. Nejenomže v současnosti nemá protivníka uvnitř CDU, ale ani v jiných politických stranách. Navíc bude představovat v měnícím se světě pro německého voliče přece jen nějakou jistotu. S novou politickou legitimací se pak vláda bude moci pustit do docela složitého úkolu: Jaká bude nová role Německa v Evropě a ve světě. Německo je a bude silné, o tom není sporu. Ale není určité všemocné a je otázka, chce-li vůbec být. Pro českou politiku, ale nejenom ji, to může být určitá šance. Možná bychom ale měli trochu více přemýšlet o tom, co je českým národním zájmem.

Ivo Strejček

člen správní rady IVK

V německých podzimních parlamentních volbách už nejde o „pouhé“ vítězství jedné politické formace nad ostatními. Jde o to, aby výsledek těchto voleb zabetonoval nezvratnost současné německé politiky kancléřky Merkelové („merkelismus“) a zcela eliminoval relevantní názorové proudy odporující oficiální politice německé vlády multikulturního míchání ras, náboženství a kultur.

Tomuto cíli odpovídá záměrné, cílené, umělé vyhocení předvolebních nálad mezi voliči tak, aby podleli představě, že v těchto volbách údajně dochází k fatálnímu a titánskému souboji mezi německou „pravicí“ (Merkelovými lidovci) a „levicí“ (Schultzo-vými socialisty). Smyslem této manipulace je obrousit rozčarování těch voličů, kteří svůj nesouhlas s děním v Německu hodlají projevit prostřednictvím alternativní volby, vsugerovat jim „osudovost chvíle“, přimět je s jejich hlasem neexperimentovat a volit buďto lidovce nebo socialisty. Podstata této manipulace je přirozeně falešná, neboť ve svých důsledcích (promigrantských, euro-centralistických) je zcela jedno, zda vyhraje Merkelová nebo Schulz.

Jde ovšem také o to, aby voličská podpora „merkelismu“ byla drtivá. Čím rozhodnější bude vítězství Merkelové, tím rozsáhlejší prostor k interpretaci takového vítězství jako „demonstrace spokojenosti“ Němců s „vítací“ politikou Merkelové se otevře. Tato politika je totiž asi jediným možným zdrojem nesouhlasu, jehož probublání ve vol-

bách se kancléřka může obávat. Očekávat totiž, že by Němci hlasem proti Merkelové hledali například jiné (volnější, méně centralizované) uspořádání EU, je očekávání nerealistické, neboť drtivě většinu Němců „evropská“ politika jejich vlády vyhovuje a přejí si ji.

V německých volbách jde o demonstraci co nejmasovější podpory „merkelismu“ a o potlačení jakéhokoli pokusu tuto politiku oslabit. Dá se téměř s jistotou očekávat, že to tak dopadne, což posílí drtivý tlak Německa na centralizaci EU, znásobí německou dominanci v EU a bude novou energií pro pokračování migrační invaze do Evropy.

Robert Schuster

redaktor
Lidových novin

O zásadní střet dvou největších politických stran v zemi, křesťanských demokratů (CDU) a sociálních demokratů (SPD), při letošních volbách nejde a podobně tomu bylo v letech 2013 či 2009, neboť obě strany jsou od sebe prakticky nerozlišitelné. Snad naposledy nabízely CDU a SPD protichůdné alternativy v roce 1990, kdy Helmut Kohl sliboval rychlé sjednocení bez zvýšení daní a jeho tehdejší protikandidát socialista Oskar Lafontaine něco takového kategoricky odmítal.

Jinak ale stále platí starý vtip, že v Německu jsou dvě sociálnědemokratické strany, přičemž jedna je o něco víc katolická. Proces obušování hran a vzájemného přibližování začal mimochodem daleko dřív, než obě vstoupily do společné vlády. Jejich letošní ▶

NOVINKA

Česko-německá DEKLARACE

dvacet let poté

Václav Klaus, Jiří Weigl, Rudolf Jindrák, Václav Pavlíček
Aleš Valenta, Jindřich Dejmeke, Václav Junek, Lukáš Novotný
Vladimír Handl, Ota Filip, Jindřich Forejt

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Publikace č. 38/2017

Institut Václava Klause nabízí sborník **„Česko-německá deklaráce – dvacet let poté“** (2017), do něhož přispěli **Václav Klaus, Václav Pavlíček, Aleš Valenta, Rudolf Jindrák, Jiří Weigl, Jindřich Dejmeke, Lukáš Novotný, Vladimír Handl, Václav Junek, Ota Filip a Jindřich Forejt**. V příloze jsou plné znění česko-německé deklaráce, projev premiéra Václava Klause při podpisu deklaráce, projev českého premiéra v Poslanecké sněmovně 11. února 1997, vzpomínka Václava Klause na Helmuta Kohla a osm fotografií z podpisu deklaráce. Editorem je **Marek Loužek**.

140 stran, 100 Kč

objednávky na: www.institutvk.cz

ekonomické volební programy se lišily pouze v nuancích.

Pokud jde o kancléřku Angelu Merkelovou, tak v Německu sice sílí volání po změně v čele vlády, ale nálada v zemi stále ještě nedospěla do situace roku 1998, kdy nevyhlášeným mottem voleb bylo: „Všechno jiné, jenom ne Kohl.“ Kancléřka dokáže i po dvanácti letech v úřadě stále ještě „pružně“ reagovat na společenskou poptávku a změnit do té doby pevné postoje CDU, jak se to stalo před létem v otázce zrovnoprávnění registrovaných partnerství s tradičním manželstvím.

Pokud jde o Evropskou unii, žádnou zásadní změnu po volbách neočekávám. V nedávné minulosti sice v Berlíně projevovali opatrnou vstřícnost vůči předstávám francouzského prezidenta Emmanuela Macrona. Nemyslím ale, že by se na německém postoji odmítajícím model „ekonomické vlády v Unii“, jak ho francouzští prezidenti v různých formách prosazují desítky let, něco změnilo.

Zůstane-li Angela Merkelová kancléřkou, nevěřím, že by její vláda souhlasila s postihy pro „neposlušné“ vlády středoevropských států, pokud by se odmítaly podílet na řešení následků uprchlické krize, jak to navrhuje například její sociálnědemokratický protikandidát Martin Schulz.

Václav Vlk starší
publicista

Je téměř jisté, že kancléřka Angela Merkelová vyhraje další volby. Kancléřku lze považovat svým způsobem za nový typ císařovny. Vládne rukou pevnou, již delší dobu bez přílišných ohledů na ostatní složky politické moci v Německu, a prakticky úplně bez diskuze a hledání konsenzu s ostatními státy EU. Činí přitom zásadní kroky, kterými nutí celou Evropu tak či onak následovat německý vývoj. Německo také prakticky ovládlo euro. A s jeho pomocí pak většinu ekonomiky Evropy. Stranou zůstává nové stěhování národů a imigrace lidí z jiných kulturních oblastí do Německa a tím do Evropy. „Císařovna“ Angela tak zásadně změnila svět euroamerické civilizace.

Přes zapíraný silný odpor části německé populace vůči imigrantům má stále většina Němců pocit, že se jim vede celkem dobře. Hlavně duševně. Přestávají být morálními párii Evropy. Význam a úloha Německa v EU stoupá. To se Němcům líbí. Alternative für Deutschland ztrácí voliče, SPD vsadila na špatného koně. CSU se poslušně „zařadí“.

Je tedy skoro jisté, že volby vyhraje Merkelová. A tím se vydá Německu a za ním v zástupu na cestu do politických pekel a úpadku i většina EU. Evropská unie závis-

lá na Německu se zadluhuje a ekonomicky ztrácí sílu k rozvoji. Německo pod vedením Merkelové nastoupilo cestu k islamizaci Německa a EU, a establishmentu a médiím Německa a Evropy se daří tuto otázku ve vztahu k volbám marginalizovat. Merkelová téměř jistě vyhraje. Prohraje Evropa. Další vítězství Merkelové v čele politicko-korektního Německa, stále více a více dikujícího zbytku Evropy, co a jak má dělat, a co si má obyvatelstvo Evropy myslet, ještě víc Unii a Evropu zničí.

To nejsou volby o Německu. To jsou volby o Evropě.

Aleš Valenta
Institut Václava Klause

V německých volbách jde především o splnění volebního rituálu pak o zodpovězení otázky, kdo bude CDU sekundovat v příští vládě. Volební kampaň není. Merkelová žádnou nevede a vést nemusí, protože je mimořádně oblíbená a mnoha voličům je lhotejně, co říká, a už vůbec se nezajímají o to, co má CDU v programu. V Německu dávno všichni vědí, že Merkelová udělá cokoli, co koresponduje s míněním většiny nebo s německou pověstí světového morálního šampióna. A může si být jista, že média ji v tom podpoří. Němci si na svou „mutter“ zvykli a jsou přesvědčeni, že jejich země se ubírá správným směrem. Německé ekonomice se daří (i na migrační krizi mnozí vydělali a účty přijdou až mnohem později) a občané jsou spokojeni, i když platí horentní daně, což je dáno tradiční německou poslušností.

Část tradičních voličů CDU je sice vystavena stále těžším zkouškám, když vidí, jak se jejich kdysi křesťanská strana změnila v ultralevicový fanklub Merkelové, ale nemají alternativu, protože média, církve, odbory atd. vedou proti jediné skutečně opoziční straně Alternativě pro Německo (AfD) celé měsíce brutální kampaň, která z ní činí v očích veřejnosti stranu naprosto neschopných a navíc nahnedlých nepřátel společnosti. Většina nespokojenců z řad voličů CDU se proto AfD volit neodváží.

SPD se zoufale pokouší najít něco, co by voliče oslovilo, ale marně. Kdyby si Martin Schulz přečetl nedávný článek v Die Zeit, mohl rovnou hodit ručník do ringu. Titulek totiž zněl: It's gender, stupid. Ano, je to tak prostě: Schulz nemůže vyhrát volby, protože je – muž a na změnu pohlaví už je asi pozdě. Kdo tuší, jak nepředstavitelně je Německo ve svých společensko-politických strukturách zfeminizované, dá redaktorům die Zeit za pravdu.

Po volbách se tudíž v Německu nezmění pravděpodobně vůbec nic.

Marián Kechlibar
matematik

CDU a SPD bývaly skutečnými alternativami v minulém století. V posledních cca patnácti letech je však vidět výrazné sblížení obou stran, dané i tím, že v letech 2005-2009 a 2013-2017 vládou obě strany na federální úrovni ve velké koalici. Podobně se velké koalice mezi CDU a SPD staly ve 21. století běžným jevem i na úrovni spolkových zemí, kde byly dříve vzácností.

Uzavírají-li strany delší dobu velké koalice, musí se to projevit na určitém sblížení jejich politických principů i praxe. Tento jev přesně v Německu nastal – na rozdíl např. od Velké Británie, kde je aktuálně politická vzdálenost mezi konzervativci a labouristy velmi velká.

Je těžké měřit nějakými exaktními prostředky „pravíčovost“ a „levíčovost“ stran, ale i samotní Němci mají dojem, že CDU pod vedením Angely Merkel se (na rozdíl od bavorské CSU) pozvolna posunula z konzervativních pozic někam do středu scény. Je to důsledek kancléřčiny taktiky přebírání různých aktuálních témat jiným stranám (např. ukončení provozu jaderných elektráren, azylové záležitosti, stejnopohlavní manželství). Jelikož jiné strany se nacházejí vlevo od CDU, má to za následek pozvolný drift CDU doleva.

Volby roku 2017 budou podle mého názoru zejména prubířským kamenem pro menší strany. Zelení, kteří byli silně etablováni mezi státními úředníky a intelektuální vrstvou, ztratili kvůli svému nekriticky proimigračnímu postoji významnou část voličstva. Ačkoliv se do Bundestagu nejspíše dostanou, nemohou si dělat velké naděje na úcast v budoucí vládě, která přitom ještě před cca dvěma lety vypadala jako reálná. Protestní hlasy přivedou nejspíše do parlamentu i znovuoživenou FDP, která možná sehraje roli juniorního koaličního partnera. Zároveň budou tyto volby zkouškou, zda se napravo od CDU natrvalo etabluje životaschopná strana, konkrétně AfD.

Luděk Frýbort
spisovatel, Hannover

Ve spolkových volbách letošního září nepůjde o něco víc než potvrzení dosavadního stavu. Na to se veřejné mínění už příliš odklonilo od tradičních politických témat. To vše ustupuje do pozadí před tématem ústředním a nejožehavějším, jímž je uprchlická krize. Jelikož jí je Německo – vedle Švédska – z evropských zemí zasaženo nej-

víc, lze očekávat i odpovídající vliv na voličské nálady. Jak z toho kola vypadnou jednotlivé politické strany, se neodvažují přesněji určit, jsou zde ale určité náznaky, z nichž lze vyjít.

Nedám mnoho na předvolební průzkumy, že ale z dvojice CDU – SPD se posledně jmenovaná dostává do úzkých, jsem si stačil všimnout i bez průzkumů. Je to pochopitelné; nabízet pořád dokola různá sociální dobrodíní ztrácí v současné situaci na účinku. To by mělo vést k posílení CDU, ale jak se zdá, nepovede; tato strana je obtížena tragickým rozhodnutím její vůdkyně paní Angely Merkel ze 4. září 2015, kdy o vlastní vůli a bez konzultace s parlamentem otevřela hranice nekontrolovanému přívalu migrantů.

Mohu snad tedy předběžně určit – velmi přibližně – odhad pořadí jednotlivých stran: kancléřčině CDU výsledek zřejmě postačí k obhájení prvního místa, avšak ve stavu více či méně oškubaném. Se značným odstupem za ní SPD, i když hlavu a špalek bych za to nedával, a dál snad lze počítat se vzestupem, i když nevelkým, liberální strany FDP, stavící se k uprchlickému problému kritičtěji, a naopak s poklesem strany Zelených, v tom ohledu poněkud naivní. Nicméně u všech těchto stran lze pozorovat tendenci do uprchlického problému moc nevrátit, aby se nevydal někam vlastní dynamikou a nechťeně.

Velkou neznámou zůstává v tom klání strana AfD. Na rozdíl od naprosté většiny politické

scény i sdělovacích prostředků, snažících se uprchlickou tématiku zamést někam do kouta, kde by tolik nekřičela, učinila ji AfD stěžejním bodem svého programu. Tím se ocitla ve víru odsudků, nařčení z populismu, xenofobie a jiných takových hříchů, zkráceně řečeno, liberální pes by od ní kůrku nevzal. Jak dalece může tato ofenziva pohrdání i zastíraných obav zapůsobit na voličskou přízeň či nepřízeň... asi jako obvykle: někoho odradí, jiného povzbudí.

Ota Filip
spisovatel, Murnau

Přečetl jsem si pozorně předvolební programy politických stran zastoupených v Bundestagu a trpělivě snáším i řeči politiků-novodobých mesiášů všech druhů a odrůd, kteří nám voličům jako vždy před volbami slibují hory doly.

Když jsem se nedávno večer věnoval čtení volebních programů vládnoucích politických stran v koalici CSU-CDU a SPD, tak se mi přihodilo, že jsem si často neuvědomoval, čtu-li právě alternativní volební program křesťansko-konzervativních CDU a CSU, nebo alternativní volební levicové řeči sociální demokracie, které by měly konzervativním stranám nahánět strach.

Anděla Merkelová volby vyhraje. Zůstane nám, ať se nám to líbí nebo ne, zachována další čtyři roky jako kancléřka, protože její protikandidát na křeslo kancléře, sociální demokrat Martin Schulz, nemá ve volbách šanci získat více než 25 % hlasů. Anděla Merkelová může však počítat se 40 %.

Rozhodnutí koho volit - Andělu nebo Martina? - bude letos pro výraznou většinu zdejších občanů snadné. Pod „koman-dem“ Anděly, dcery evangelického faráře z bývalé NDR, je dnes Spolková republika hospodářsky jedna ze světových špiček, nezaměstnanost neustále klesá, sociální vymoženosti fungují, a jak zpíval Werich „ceny jsou stále a lidi se maj...“

Ale přece: Anděla se vyzná v záluďných zákrutách a podrazech v politickém ringu, její řeči se vyznačují tím, že mluví ráda a hodně, ale řekne málo. Jsou pro mne vždy opatrné a často fádni. Jasný názor, spíše cizí než vlastní – když nějaký má, projeví Anděla veřejně vždy až tehdy, kdy to pro sebe a svou partaj uzná za prospěšné.

Martin Schulz je jiný typ: Mluví bez papíru, navíc kultivovanou němčinou. Nemluví moc, ale řekne někdy více, než se soudruhům v partajní centrále hodí nebo zamlouvá.

A chcete-li vědět, koho budu v Německu na podzim volit a proč, tak si na odpověď musíte počkat po volbách. ■

Obrovský úspěch, který se přehlíží

Martin Slaný
Institut Václava Klause
a Národohospodářská
fakulta VŠE

Český statistický úřad (ČSÚ) nedávno aktualizoval některé úmrtnostní tabulky a demografické údaje. Na první pohled nezajímavá a nudná statistická data ve skutečnosti skrývají obrovský úspěch našeho polistopadového vývoje. Data ukazují, že se za posledních více než 25 let výrazně prodloužil život obyvatel ČR.

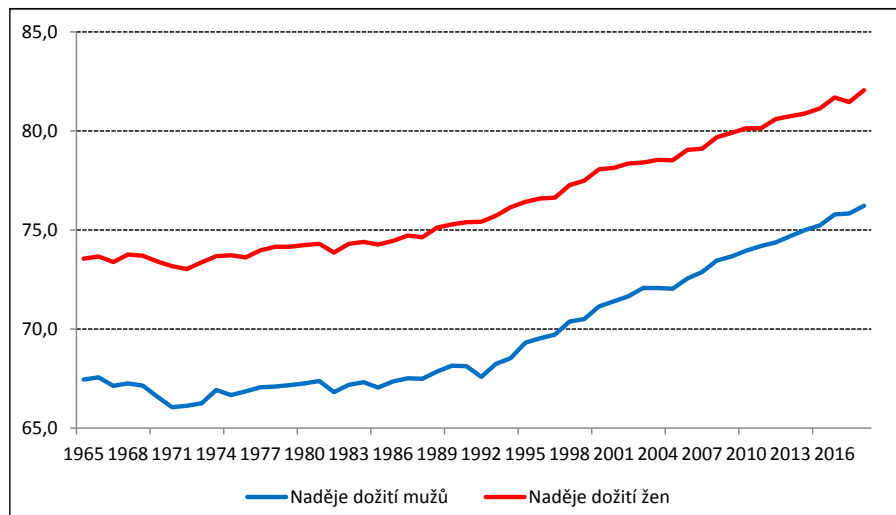
Jedním z nejdůležitějších demografických ukazatelů zachycujících délku života je tzv. naděje dožití při narození (*life expectancy at birth*), neboli též střední délka života. Je to ukazatel, který říká, kolik let v průměru ještě prožije jedinec, pokud by byla po zbytek jeho života úmrtnost stejná, jako byla v roce narození. Dlouhodobou časovou řadu naděje dožití mužů a žen udává graf 1. Zatímco po pádu komunismu v roce 1990 byla průměrná naděje dožití u nás přes 71 let, v loňském roce to bylo více než 79 let. Konkrétněji, u žen vzrostla naděje dožití mezi roky 1990–2016 dle dat ČSÚ ze 75,4 na 82,1 let (tj. o 6,7 let), u mužů

z 67,6 na 76,2 let (tj. dokonce o 8,6 let). Dle nejnovějších údajů se nejvyššího věku mají šanci dožít muži i ženy v hlavním městě Praze (muži 78 let, ženy 82,7 let), naopak nejnižší věk dožití je patrný u obyvatel Ústeckého kraje (muži 74 let, ženy 79,5 let). K prodloužování lidského života dochází v průměru dlouhodobě v celém světě. České, téměř osmileté prodloužení života

za posledních 27 let je ale bezprecedentní – jak v historickém, tak v mezinárodním srovnání. Za stejně dlouhé období 27 let před pádem komunismu, tj. v letech 1963 až 1989, se totiž naděje dožití žen zvýšila jen o 1,9 let (z 73,5 na 75,4) a mužů dokonce jen o 0,7 roku (z 67,4 na 68,1 let).

Následující graf 2 přibližuje mezinárodní srovnání. Znázorňuje vývoj průměrné (tj.

Graf 1: Vývoj naděje dožití mužů a žen v letech 1963–2016

Zdroj: Databáze ČSÚ.

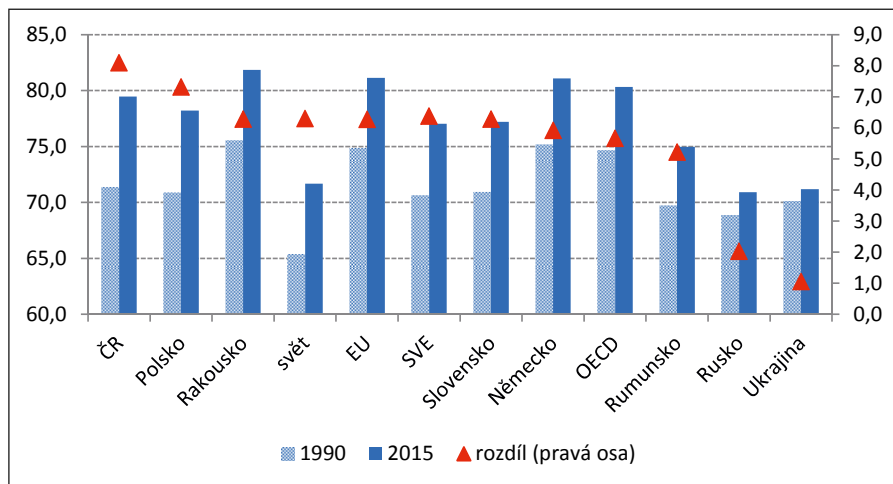
mužů i žen) naděje dožití mezi roky 1990 až 2015 (dle dat Světové banky) ve vybraných zemích. Světle modrou je znázorněna naděje dožití v roce 1990, tmavě modrou v roce 2015 (oba údaje jsou v letech na levé ose). Červené trojúhelníky pak označují změnu – nárůst naděje dožití v tomto období (údaj opět v letech, ale na pravé ose). Odhlédneme-li primárně od zemí Afriky – které navzdory převažujícímu mediálnímu obrazu o „umírajícím kontinentu“ bez výhlídek zaznamenaly za poslední čtvrtstoletí v tomto základním demografickém ukazateli historické zlepšení – je zvýšení naděje dožití u nás o osm let vůbec nejvýraznějším zlepšením mezi veškerými evropskými zeměmi! Naděje dožití u nás vzrostla rychleji, než byl průměr světa (6,3 let), ale i výrazně rychleji než průměr nejvyspělejších zemí OECD (5,7 let). Srovnáme-li se např. s Německem, pak v roce 1990 byla naděje dožití v ČR vůči Německu nižší o 3,8 let (71,4 vůči 75,2 let), v roce 2015 byla nižší již jen o 1,6 let (79,5 vůči 81,1 let).

Prodloužení života v ČR kontrastuje zejména s některými zeměmi na východ od nás, převážně se zeměmi bývalého Sovětského svazu. Byť i u nich se za poslední čtvrtstoletí délka života prodloužila a naděje dožití je vyšší, než byla při rozpadu Sovětského svazu, nárůst je v porovnání s ČR výrazně nižší. V roce 1990 byla naděje dožití například na Ukrajině zhruba jen o jeden rok nižší než u nás (70,5 vůči 71,7 let). Po 25 letech se ale rozdíl ztlačil na rozdíl od osmi let v ČR.

Data světové banky či dalších institucí rovněž dokládají fatální důležitost hospodářského růstu pro prodloužení délky života obyvatel. Najdeme totiž velmi silnou korelaci – a mezi ekonomy i převažující názor o kauzalitě – mezi vyspělostí země a nadějí dožití. To udává graf 3, který na vzorku více než 190 zemí světa dle databáze Světové banky zachycuje na vodorovné ose ekonomickou vyspělost měřenou hrubým domácím produktem (HDP) na obyvatele v paritě kupní síly (PPP), tj. zohledňující rozdílné cenové úrovně ve zkoumaných zemích, a na svislé ose nadějí dožití (data na vodorovné ose jsou pro velké rozdíly v úrovních HDP na obyvatele mezi zeměmi pro lepší přehlednost zlogaritmována).

Všimněme si zejména prázdného levého horního rohu a prázdného spodního pravého rohu. V prvním případě platí, že mezi nejchudšími zeměmi (s HDP pod 3 000 dolarů na osobu) není (vyjma maličkého státu Vanuatu) žádná země, která dosahuje vyšších hodnot naděje dožití, než je světový průměr (71,5 let). V druhém případě platí, že mezi nejbohatšími zeměmi (s HDP na obyvatele 25 000 dolarů a výše) není opět žádná země (s výjimkou opět malých a značně specifických států Rovnické Guiney a Trinidadu a Tobaga), která by měla nižší naděje dožití než světový průměr.

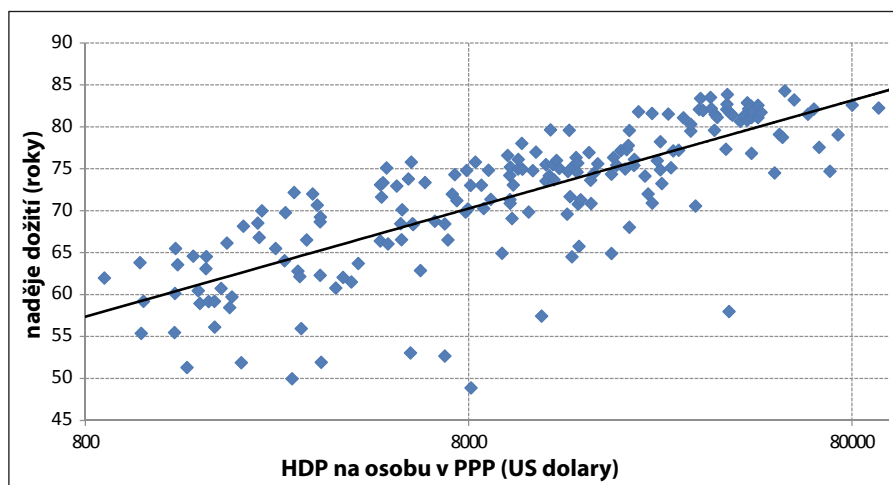
Graf 2: Naděje dožití v letech 1990 a 2015 a její změna (roky)

Poznámka: SVE – země střední a východní Evropy.

Zdroj: databáze Světové banky, vlastní výpočty.

Graf 3: Závislost HDP na obyvatele a naděje dožití

Poznámka: Vodorovná osa zlogaritmována.

Zdroj: databáze Světové banky, vlastní výpočty.

měr. Obdobně silná pozitivní korelace mezi HDP na obyvatele a nadějí dožití je i mezi dalšími „neekonomickými“ ukazateli, jako je kvalita zdravotní péče, míra gramotnosti či míra chudoby. Vyšší HDP na obyvatele země vytváří zdroje pro kvalitnější a dostupnější bydlení, vzdělání, bezpečnost, zdravotní služby a další věci, které vedou ke zlepšení zdraví, prodlouží mírami úmrtnosti a potažmo k prodloužení života (vyšší naděje dožití). Růst bohatství i nadále v budoucnu povede k tomu, že lidé budou žít déle, budou mít zdravější život, budou

vzdělanější, s vyšší produktivitou a budou se těšit lepším technologiím.

Na to bychom neměli zapomínat mj. při dnešních nezodpovědných pokusech omezovat ekonomický rozvoj v boji s údajným globálním oteplováním. Snaha nejvyspělejších zemí omezovat hospodářský růst má své uchopitelné, neimaginární a měřitelné negativní důsledky. Tyto snahy environmentalistů a některých politických elit jsou ekonomickým zločinem a doslova život ohrožujícím experimentem.

Předplatné na rok 2017

instit
VÁCLAVA
KLAUSE

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 660 Kč.

Studentské předplatné 330 Kč.

Noví předplatitelé dostanou všechny publikace vydané v první polovině roku.

predplatne@institutvk.cz

Ústavní soud udělal z českého „veřejného pořádku“ veřejný dům

Tomáš Břicháček
právník

Snad každý právník je poctěn, když jeho odborné texty cituje ve svých rozhodnutích Ústavní soud. Za normálních okolností (by) to byl i můj případ. Když jsem ale našel svoje jméno v nálezu I. ÚS 3226/16 z 29. června 2017, nejenže jsem z toho žádnou radost neměl, ale byl jsem naopak nanejvýš rozelen a pobouřen.

Když jsme s kolegy před několika lety psali komentář k zákonu o mezinárodním právu soukromém (C. H. Beck, 2014), nikdo nemohl tušit, že jednou naše kniha poslouží Ústavnímu soudu jako argumentační berlička pro prosazování pomýlených levicově-pokrokařských vizí a k destrukci institutu veřejného pořádku.

Ústavní soud v uvedeném nálezu zrušil rozhodnutí Nejvyššího soudu z července 2016, kterým bylo částečně odepřeno uznání kalifornského rozhodnutí, jímž byli určeni jako rodiče dítěte dva homosexuálové, kterým dítě odosila nájemná náhradní matka. Nejvyšší soud již dříve uznal otcovství jednoho z mužů, českého občana, nepřipustil nicméně uznání jeho dánského partnera („manžel“) jako druhého rodiče namísto matky pro rozpor s českým veřejným pořádkem. Ústavní soud naopak rozpor s veřejným pořádkem neshledal, zatímco rozhodnutí Nejvyššího soudu považoval za neslučitelné s právem na rodinný život a nerespektující hledisko nejlepšího zájmu dítěte. Při svém závěru ohledně veřejného pořádku se bohužel opřel i o náš výklad k tomuto institutu v uvedeném komentáři (viz odst. 57).

Pokud jde o základní hodnocení případu, to nejdůležitější již bylo řečeno. Ztotožňuji se zejména s kritickými příspěvky Zdeňky Koudelky, Ivo Telce, Hany Lipovské a Institutu Václava Klause (*Pozor na Ústavní soud*). Několik dodatečných poznámek si nicméně zasluhuje problematika veřejného pořádku a ideová východiska našeho výkladu v komentáři.

Výhrada veřejného pořádku je v právních řádech států světa standardním institutem. Jde o jakousi záchrannou brzdu v rukou soudů, popř. dalších orgánů daného státu, která umožňuje pro rozpor s veřejným pořádkem výjimečně vyloučit působení prvků z cizího právního řádu – zejména použití ustanovení cizího práva nebo uznání cizího soudního rozhodnutí – v situacích, kdy zákon (mezinárodní smlouva, předpis EU) takové působení jinak předpokládá.

Nakolik je možno zobecnit přístupy jednotlivých zemí, veřejný pořádek zahrnuje základní zásady a hodnoty právního řádu, základní zájmy státu a společnosti. V českém právu se tento pojem tradičně definuje jako zásady společenského a státního zřízení České republiky a jejího právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat. Nauka dovozuje, že jde zejména o ty zásady, jejichž zachování směřuje k uspokojování základních zájmů státu a společnosti, a o zásady právního státu. Výhrada má bránit tomu, aby element z cizího právního prostředí přinesl důsledky, které by byly v tuzemsku nesnesitelné a neudržitelné.

Mělo by být tedy např. vyloučeno použití ustanovení cizího právního řádu, které by diskriminovalo ženy nebo příslušníky některé rasy, národnosti apod., nemohlo by být uznáno cizí rozhodnutí vzešlé z řízení, kde nebylo dodrženo právo na spravedlivý proces, nemohl by být uznán poměr otrokáře a otroka apod.

V nauce mezinárodního práva soukromého dlouhodobě panovala představa, že výhrada bude nejčastěji směřovat proti působení prvků z méně vyspělých států, např. těch, kde se uplatňuje právo šaría nebo kde nefunguje justice. K jednotlivým případům využití této brzdy ovšem tu a tam dochází i mezi vyspělými státy, zejména při uznávání cizích rozhodnutí, a to hlavně pro nedodržení podmínek spravedlivého procesu ve státě původu rozhodnutí.

V posledních letech někteří z nás začali cítit, že výhrada bude muset sloužit také ve vztahu k extrémním výdobytkům levicového progresivismu v zemích na Západ od našich hranic, předně v souvislosti s rychlým a agresivním prosazováním agendy sexuálních menšin, jehož výplody (homosexuální „manželství“, náhradní rodičovství apod.) jsou českému prostředí a zdejší představě o přirozenosti a zdravém rozumu většinou velmi cizí. Nejvyšší soud tuto linii v zásadě držel. Po červnovém nálezu Ústavního soudu však vidíme, že toto pojetí padá.

Výhradu veřejného pořádku jsem vždy považoval za klíčový nástroj pro ochranu českého právního řádu a českých občanů před takovými vlivy z jiných kulturně-kulturních okruhů, které jsou v hrubém rozporu s naším vnímáním lidskosti, přirozenosti a základního uspořádání mezilidských vztahů, s naší představou o právním státu a obecně s našimi základními hodnotami.

Ústavní soud svým rozhodnutím tuto záchrannou brzdu paralyzoval. Ukázal maximální otevřenost zahraničním vlivům

a minimální vůli chránit základní hodnoty české společnosti. Podrývá tím nejen institut veřejného pořádku, ale i to, co má tento uvnitř státu chránit. V rozbouřené době, kdy na jedné straně rychlým tempem postupuje rozklad společenských struktur Západu, a na druhé straně Evropa dále čelí migračním tlakům a lze očekávat vzrůstající interakce s cizí právní kulturou, pokrokáři v talárech postupně rozleptávají (už tak dost zrezivělou) kotvu tradičních hodnot. Co přijde dál? Budeme uznávat muslimské mnohoženství, nezletilé manželky, skupinové svazky, sňatky lidí a zvířat? Ani se nechce všechny důsledky domýšlet.

Podtrženo a sečteno: Ústavní soud udělal z důstojného a významného institutu veřejného pořádku – kulturně řečeno – veřejný dům, který vyhoví všem choutkám a vášním dovoleným zahraničními právními řády. Na vlastní hodnoty a vzorce chování sdílené po generace máme rezignovat, respektive máme je přizpůsobit cizím modelům. Je to velmi smutné. Stejně tak mě mrzí, že si přitom soud vzal do úst náš komentář k zákonu o mezinárodním právu soukromém, který žádný podklad pro něco podobného nedává.

Nedávno jsem v jednom rozhovoru k migrační krizi na otázku, jestli hrozí v souvislosti s migrační vlnou zánik evropské civilizace, odpověděl:

Domnívám se, že migrační krize při vši své závažnosti představuje pouhý střípek a příznak mnohem dalekosáhlejšího rozvratu Evropy. Jde jistě o ohrožení evropské křesťanské civilizace zvnějšku ze strany konkurenčních civilizací. Mám však obavy, že naše civilizace je v mnohem podstatnější míře ohrožena zevnitř vlastním úpadkem a nebezpečnými ideologiemi, které rozleptávají její základní stavební prvky a brání reprodukci jak fyzické, tak duchovní.

Evropské národy stojí v mnoha ohledech na šikmé ploše. Vymírají, přestávají si uvědomovat sebe sama, upadají mravně a kulturně, věží v těžkopádném a degenerativním sociálním systému, jsou zadlužené, dobrovolně se vzdávají správy svých věcí. Na vlnách genderové ideologie, kultu sexuálních menšin, multikulturalismu, politické korektnosti, environmentalismu a dalších výhonků levicového progresivismu se řítí k antiutopické společnosti, která bude mnohem vzdálenější staré evropské civilizaci, než je kulturní prostředí nynějších migrantů, a která už nebude něčím, co by za obranu před vnějším světem vůbec stálo.

Rozhodnutí Ústavního soudu mě jen utvrzuje v tomto pohledu. ■

ZPRÁVA ZE SEMINÁŘE

Marie Terezie – 300 let od narození

Ve čtvrtek 15. června 2017 uspořádal IVK seminář „Císařovna a královna Marie Terezie – 300 let od narození“. Na panelu, který moderoval prezident Václav Klaus, vystoupili výkonný ředitel IVK Jiří Weigl, velvyslanec ČR v Rakousku Jan Sechter, bývalý velvyslanec Rakouské republiky v ČR Ferdinand Trauttmansdorff, profesor Katolické teologické fakulty Jaroslav Čechura a Jindřich Forejt z Institutu Václava Klause.

Jiří Weigl upozornil, že náhled na české dějiny má mnohdy specifický rys určité nesooudnosti vyplývající z konkrétního dobového chápání. Povědomost o Marii Terezii se tak v mnohém omezuje na obraz matky početné rodiny, reformátorky zavádějící povinnou vzdělávací povinnost, vládkyni německého původu a horlivou stoupenkyni katolicismu. To je však příliš zjednodušené zobecnění.

Marie Terezie se vymykala obecnému trendu své doby. Byla průkopnicí nové nastupující epochy, která svými rozhodnutími měnila nejen svoji říši, ale do jisté míry i situaci v Evropě. Je zosobněním konzervativního pokroku, který však neuskutečňovala jako „revolucionářka“. Nechtěla bořit tradice – byť si byla dobře vědoma toho, že změny potřeba jsou. Považovala se za strážkyni habsburské legitimacy spíše než za reprezentantku módního osvíceného absolutismu. Tomu sice otevřela pomyslné dveře, tento se však naplno projevil až za vlády jejího syna Josefa II.

Její hlavní snahou bylo udržení habsburského soustátí ve střední Evropě. Když nastoupila na trůn, představovala její říše středověký konglomerát zemí spojených pouze osobou panovníka. Po čtyřicetileté vládě předávala svému nástupci centralizovaný stát řízený racionálně fungující státní správou. Dokázala se ubránit nepříteli a obklopila se schopnými spolupracovníky. Provedla vojenskou reformu, sjednotila míry a váhy, zavedla nový daňový systém a katastr. Byla příkladem skromného civilního vládnutí a jí vytvořený základ držel Rakousko pohromadě dalších 150 let.

I když se dala roku 1743 korunovat českou královnou, nemohla české šlechtě zapomenout, že za svého krále v počátku její vlády – byť krátkodobě – přijali bavorského kurfiřta. Tuto vzpouru však netrestala násilně, konfiskacemi či jinými perzekucemi. Marie Terezie byla jedinou panovnicí na českém trůně, což je fakt, který v době agresivního feminizmu může zaujmout. Ona by však s feministickými názory nesohlasila, protože byla ženou

tradiční. A byla to velká panovnice naší země.

Jan Sechter se věnoval ekonomice tereziánské doby a příčinám reformem. Za ztrátou Slezska a prohranou válkou s Pruskem je třeba hledat důvody ekonomické, současně však i problémy v zemědělství. Snaha o stabilizaci vedla k prosazení daňové reformy a systematickému uvolňování části venkovského obyvatelstva pro potřeby prvních manufaktur.

V podmínkách merkantelismu se podařilo oživit hospodářství a uvolnit od cechovních zátěží obory vzniklé v textilnictví. Nové profese nebyly podrobovány licencování a regulaci. Situaci prospěla také reforma zahraničního obchodu, podpora investic a celní politika proti dováženému zboží. Měnová reforma pak měla za cíl ukončit daňový chaos. Důležitým aspektem bylo také ulehčení venkova od roboty.

Ferdinand Trauttmansdorff se představil jako jeden z mnoha potomků Marie Terezie. Ve svém vystoupení kladl důraz na oddělení historického kontextu od absolutistického aprioristického hodnocení. Připomněl, že vládou Marie Terezie vrcholila v Čechách dějinná etapa označovaná jako „doba temna (=„dunkle Zeit“), tj. období sahající od smrti Rudolfa II. v roce 1612 do české korunovace v roce 1743. České země tehdy citelně postihly důsledky bitvy na Bílé hoře. Vídeňská vláda byla vnímána jako cizácká a spojenec panovnické dynastie – katolická církev – uplatňoval v rámci rekatolizace tvrdá opatření proti protestantskému obyvatelstvu.

České království Marii Terezii k srdci nikdy nepřirostlo. Někdy bývá dokonce označována za „macechu Čech“. Zachovávala si určitý vnitřní odstup, jehož důvodem mohlo být zklamání ze zrady místní šlechty, ale možná i tradiční habsburská žárlivost na Prahu, která byla významným městem již za vlády Lucemburků. Je třeba zmínit i slabé stránky Marie Terezie: její posedlost Slezskem a odmítání smířit se s jeho ztrátou. Je pozoruhodné, co vše obětovala v rámci neúspěšných snah o získání této části říše zpět. Nedokázala se koncentrovat na možné využití potenciálu Čech a Moravy, což by pozbytí Slezska kompenzovalo.

Posuzovat historické osobnosti z dnešního pohledu je těžké, mnohdy nedokážeme zohlednit rozhodující okolnosti té které epochy. Můžeme se však hlásit k dědictví, které konkrétní postavy našich dějin představují. Marie Terezie a její doba

– to je historie dnešní ČR, Slovenska, Rakouska, Maďarska, části Polska a Chorvatska... Položila základy pro důležitý hospodářský, společenský a politický vývoj těchto zemí.

Jaroslav Čechura z Katolické teologické fakulty UK představil vnímání vlády Marie Terezie pohledem české historiografie druhé poloviny 19. století. Tehdy se o tereziánském období hovořilo jako o „konci samostatnosti české“. Výchozím bodem byla teorie, že stát měl od doby středověku určité atributy, které reformami Marie Terezie zmizely.

S vládou Marie Terezie se často spojuje snaha o germanizaci, která zintenzivnila ve druhé polovině 18. století. Je však třeba prát se proč. Historik Josef Pekař napsal, že proces germanizace tehdy nebyl. Používání němčiny v úředním styku bylo komunikačním prostředkem urychlujícím sjednocení. Situace se přirozeně změnila v okamžiku rozšíření tohoto trendu, za vlády Josefa II. Na období vlády Marie Terezie je třeba pohlížet z hlediska konkrétních kroků. Ty mohou působit trochu nesooudě, ale celkové vyznění bylo ku prospěchu. Společnost tehdy stála na křižovatce a reformy jí pomohly vykročit do nové doby.

Jindřich Forejt se zabýval úvahou panovnické legitimacy, ženskosti a odkazu Marie Terezie. Jediná česká vládnoucí královna se pokládala za legitimní dědičku dynastického odkazu. To vyplývalo jednak z faktu, že její otec – císař Karel VI. – byl posledním mužským potomkem svého rodu, jednak z dějinného sepětí Habsburků a zemí jejich říše. Císař Karel VI. se snažil vznikajícímu ohrožení čelit prosazením Pragmatické sankce umožňující nástup na trůn také panovníkovým dcerám. V říjnu 1740 se tak vlády ujímá Marie Terezie. Její pozice je garantována dědičnou rodovou legitimitou. Svě „nezadatelné panovnické právo“ nová panovnice často zdůrazňovala, neboť tím podtrhovala přirozenost svého postavení, které se odlišovalo od monarchů, kteří trůn získali násilím nebo v důsledku intrik.

Marie Terezie nikdy nepotlačovala svou ženskost, naopak ji dokázala určitým „diplomaticko-rafnovaným“ způsobem využívat. Rozhodně ji nelze podezírat z feminismu. Svou osobu vnímala jako „spojující článek“ mezi svým otcem a synem. Před svou smrtí vydala Marie Terezie pokyny, aby se k její počtě nestavily sochy a v kostelích pohřební pomníky. Uvědomovala si, že oslavné stavby mohou být zneužity účelovou interpretací.

Jindřich Forejt